

Foto van de 30 RES regio's – mei 2019

Managementsamenvatting

Inleiding

In de periode maart – medio mei 2019 hebben de regio adviseurs IBP Fysiek van Team Regio van Binnenlandse Zaken in samenwerking met adviseurs van het RVO bij alle dertig RES-regio's op locatie gesprekken met de ambtelijke trekkers van de RES regio's gevoerd. In deze gesprekken is in gegaan op zeven thema's die van belang zijn voor elke RES-regio:

1. Projectorganisatie en samenwerking
2. Volksvertegenwoordiging
3. Proces
4. Inhoud
5. Participatie
6. Ondersteuning
7. Financiële Rijksbijdrage.

De uitkomsten van de gesprekken op elke van deze thema's zijn gebundeld in de zogenoemde 'startfoto'. De startfoto geeft per thema een feitelijke beschrijving van stand van zaken, in sommige gevallen onderbouwd met cijfers. Daarnaast geven we in de foto een beschrijving van de trojspunten en voornaamste uitdagingen per thema.

Dit document bevat de managementsamenvatting van deze startfoto. Het woord 'foto' laat al zien dat de foto een momentopname is van de stand van zaken in de RES-regio's. Regio's zijn volop in beweging. Een eventuele volgende foto zal naar verwachting verschillen met deze foto. Desalniettemin geeft deze foto een vrij uitgebreid inzicht in de huidige stand van zaken van de RES-regio en laat zien op welke punten RES-regio's voor uitdagingen staan en/of om ondersteuning vragen.

II. Samenvatting van hoofdboodschappen per thema

Thema 1: Projectorganisatie en samenwerking

Hoofdboodschap: De sturing in de regio's is vooral een overheidsaangelegenheid.

Korte toelichting:

- Alle regio zijn gestart en hebben een projectorganisatie ingericht. Elke projectorganisatie kent een besluitvormend orgaan (veelal stuurgroep genoemd). In de stuurgroep hebben met name vertegenwoordigers van gemeenten, provincie en de waterschappen plaats.
- Regio's kiezen in meerderheid voor zowel ambtelijke en bestuurlijke trekkers vanuit gemeenten.
- De rol per provincie in de RES verschilt. Soms is deze afwachtend, soms juist proactief en in sommige gevallen ervaren de RES-trekkers deze als niet duidelijk.
- Netbeheerders zijn substantieel betrokken in de regio's en maken vaak deel uit van de stuurgroep. In de meeste gevallen hebben zij ook een besluitvormende rol.
- In de gevallen dat ook niet-overheidspartijen (bedrijfsleven, woningbouwcorporaties, energiecoöperaties etc.) plaats nemen in de stuurgroep hebben zij veelal een adviserende en geen besluitvormende rol.

Thema 2: Volksvertegenwoordiging

Hoofdboodschap: Regio's zijn flink zoekende naar de manier waarop Raden, Staten en AV's tijdig, en in de voor de regio best passende manier in de juiste positie te brengen zijn.

Korte toelichting:

- Het is voor regio's een grote puzzel op welk moment en op welke manier verschillende volksvertegenwoordigers het best betrokken kunnen worden.
- Regio's weten niet goed hoe zij (zullen) moeten omgaan met amendementen en moties die volksvertegenwoordigers indienen op RES-documenten die vastgesteld worden raden, staten en AV's.
- De beoogde betrokkenheid van de Raad voor het vaststellen van de startnotitie en concept RES verschilt sterk tussen regio's. Werkwijzen kunnen binnen regio's en soms binnen dezelfde provincie met verschillende RES-regio's verschillen. Deze verschillen doen bij volksvertegenwoordigers soms wenkbrauwen fronsen.
- Op de betrokkenheid van de Staten en de algemene vergadering (algemeen bestuur) bij de startnotitie en concept RES ligt minder focus. Dit is overigens voor de Staten niet het geval wanneer een RES-regio een provincie betreft.
- Het waterschap speelt in de meeste RES-regio's geen prominente rol. De algemene vergadering (algemeen bestuur) hiermee ook niet.
- De provinciale statenverkiezingen van afgelopen maart en de hieruit volgende coalitievorming hebben mogelijk een vertragende werking op het RES-proces.
- Het formuleren van een gedragen, regionale ambitie is een uitdaging voor bestuurlijke trekkers. Dit vanwege weerstand in de (eigen) achterban en bestuurlijk andere politieke keuzes in regio's.

Thema 3: Proces

Hoofdboodschap: Alle regio's zijn op stoom met het RES-proces. De relatie tussen het RES-proces en transitievisie warmte wordt steeds belangrijker.

Korte toelichting:

- Het RES-Proces is veelal ingevuld vanuit in de regio al lopende processen en functionerende infrastructuur.
- Iedere regio is gestart met het RES-proces. Regio's zijn gestart met werkgroepen, werkateliers en informatieavonden. De vorm waarop regio's afspraken vastleggen varieert sterk.
- De focus van regio's ligt nog vooral op het definiëren van uitgangspunten, het opstellen van de startnotitie, het inrichten van het proces en het betrekken van partijen.
- Diverse trekkers van RES-regio's geven aan dat het een uitdaging is om de communicatie op verschillende niveaus (landelijk, regionaal en lokaal) goed op elkaar te laten aansluiten.
- De financiële bijdrage van het Rijk is in een aantal regio's noodzakelijk om tot een RES 1.0 te komen danwel het gestarte proces met voldoende tempo te vervolgen.
- Doordat ondertekening van het klimaatakkoord later plaats heeft dan aanvankelijk gedacht, schuift de planning van de (regionale) RES en de (lokale) transitievisie warmte in elkaar. Hierdoor gaat de transitievisie warmte meer van invloed zijn op het RES-proces dan aanvankelijk gepland.

Thema 4: Inhoud

Hoofdboodschap: Regio's kiezen elk hun eigen breedte en eigen ambitie in RES proces en -bod. Dit maakt optelbaarheid en vergelijkbaarheid een uitdaging

Korte toelichting:

- De scope van de RES verschilt in de regio's. Naast elektriciteit en gebouwde omgeving betrekken enkele regio's ook andere thema's als mobiliteit, industrie en landbouw.
- Sommige regio's streven ernaar een ambitieus RES-bod neer te leggen. Vaak is een ambitieus bod gekoppeld aan het (mogen) draaien aan "beleidsknoppen", zoals bijvoorbeeld het wijzigen van provinciaal dan wel Rijksbeleid zodat meer mogelijk is.
- Andere regio's kiezen juist strategisch voor een minder ambitieus bod. Ze komen tot een bod wat past binnen de huidige beleidskaders.
- Door bovenstaande wordt optelbaarheid en vergelijking van de biedingen door en tussen regio's hoe dan ook een uitdaging!

Thema 5: Participatie

Hoofdboodschap: De participatie is naar aard en vorm een enorme uitdaging en nog maar mondjesmaat op stoom.

Korte toelichting:

- In de meeste regio's moet participatie nog goed vorm gegeven worden. Regio's puzzelen op dit moment stevig met de best passende aanpak en vorm voor participatie. De korte doorlooptijd van het RES-proces speelt hierin een belangrijke rol.
- Participatie heeft (binnen het RES-proces) meerdere betekenissen: namelijk het betrekken van volksvertegenwoordigers, het betrekken van (georganiseerde) burgers/inwoners, participatie van 50% eigendom van lokale burgers en bedrijven in energieprojecten, participatie van het bedrijfsleven etc. Door deze verschillende betekenissen bestaat op dit moment nog geen eenduidige en gemeenschappelijke taal rond participatie. Dit leidt ertoe dat men elkaar op allerlei niveaus over en weer niet goed verstaat en begrijpt (toren van Babel).
- Over de rol en taak van de participatiecoalitie bestaat veel onduidelijkheid. De meeste regio's twifelen dan ook of ze van de participatiecoalitie gebruik van willen maken.

Thema 6: Ondersteuning

Hoofdboodschap: De regio's ervaren dat de ondersteuning van de NP RES in deze opstartfase moment vooral uit informeren bestaat, terwijl er een toenemende behoefte is aan tijdig, niet voorschrijvend, advies.

Korte toelichting:

- Regio's vragen om focus in de ondersteuning, met name op kennis (expertpool), communicatie, (maatschappelijke) participatie en enkele richtinggevende, op de toekomstgerichte ondersteuningsproducten.
- Begin niet aan inhaalslagen voor eventuele producten en inhaalslagen bij de aan te stellen nieuwe regio-accounts, men is verwachtingsvol naar de werking en het aanbod op kennis (de expertpool).
- De regio's ervaren het NP RES nog niet voldoende als een programma van en voor regio's.
- Landsdelen kennen geen bestuurlijke vertegenwoordigers. Een dergelijk persoon kan dus niet namens de regio's in een landsdeel optreden.

Thema 7: Financiële Rijksbijdrage

Hoofdboodschap: Regio's doen een appèl op het Rijk om tijdig en niet bureaucratisch mee te financieren aan het RES-proces.

- Een substantieel aantal regio's investeert in ruime mate zelf. De financiële Rijksbijdrage vormt echter een welkome aanvulling en is in enkele regio's een noodzaak voor een vervolg.
- De financiële bijdrage van het Rijk heeft een adequate bestemming. Middelen worden vooral ingezet op communicatie, ambtelijke capaciteit of inhuur van kennis en capaciteit en liggen daarmee aan de basis van een goed werkende regio en/of proces.
- Voor veel regio's is de ontvangende overheidspartner voor de Rijksbijdrage nog niet expliciet bekend, niet passend (WGR of Waterschap) bij het financieel instrumentarium van het Rijk of is deze nog onvoldoende afgestemd in de regio.
- De regio's hebben een grote behoefte aan verstrekking van de financiële middelen op een wijze die aansluit bij gelijkwaardig partnerschap, d.w.z. verstrek de Rijksbijdragen vanuit vertrouwen met een lichte verantwoording (aan het programma) achteraf.
- Vertraagde uitgifte van de middelen door besluitvorming klimaatakkoord of niet tijdige beschikbaarheid van een financieel instrumentarium is een afbreukrisico voor de relatie tussen Rijk en regio. Een passend instrumentarium in de nabije toekomst is gewenst.